

ÖLBEI LÍVIA

A SZOMBATHELYI SZÍN

Tízéves a szombathelyi Weöres Sándor Színház

Szombathely életében a színház akarása, vagy inkább a színház akarásának nyilvános megfogalmazása összekapcsolódott – bizonyos szempontból szinte egyet jelentett – a rendszerváltással. A színházalapítás a kilencvenes évek elejétől folyamatosan napirenden volt a város életében, mind a politika, mind az erejét próbálgató civil élet szintjén. De körülbelül másfél évtizednek kellett eltelnie ahhoz, hogy feltűnjön a szombathelyi színen az a színházi ember, akinek a közgyűlésben helyet foglaló valamennyi politikai erő elhitte: nemcsak megalapítani, hanem vezetni is képes lesz Szombathely történetének legelső, állandó társulattal bíró kőszínházát.

Ma már a szombathelyi színházi legendárium részét képezi a döntés: 2007. szeptember 27-én az akkor baloldali többségű közgyűlés egyhangúlag, ellenszavazat és tartózkodás nélkül mondott igent a színházra, amelynek vezetésével Jordán Tamást bízta meg. Ő választotta ki az épületet is a kínálatból: többek megrökönyödésére a kétezres évek elejére már erősen lerobbant helyőrségi művelődési otthon tereiben látta meg azt a potenciált, amely alkalmassá teszi „agornak, fórumnak és találkozóhelynek”.

A Szombathelyi Színházbarátok Egyesületét is a rendszerváltással fölerősödő törekvés, a színház akarása hívta életre. Eleinte produkciók meghívására – „kulturális zavarkeltésre” – vállalkozott, aztán saját előadásokat hozott létre: így született meg a Kamara Savaria, amelynek első saját bemutatója Egressy Zoltán *Sóska, sültkrumpli*ja volt egy szombathelyi padlástérben. Az előadást Széles László rendezte, a bírót Dömötör Tamás játszotta, a két partjelző szerepében Bajomi Nagy Györgyöt és Endrődy Krisztiánt láthatta a közönség. Bajomi Nagy György a WSSZ kezdőcsapatának tagja: a szombathelyi közönség szeme előtt érett az elmúlt tíz évben formátumos színésszé. Endrődy Krisztiánt a színházbarát egyesület, a Kamara Savaria révén ragadta el végképp a színház. De nemcsak ők voltak az „előőr”, hanem például Csonka Szilvia, Vlahovics Edit, Czukor Balázs is. A Füst Milán *Boldogtalanok*ját a televíziós kibeszélő show-k mintájára átíró-áthangszerelő *Czukor Show* (2007) kettős pecséttel – Kamara Savaria és Weöres Sándor Színház – szerepelt a 2008-as POSZT versenyprogramjában, aztán a rendező csatlakozott az induló társulathoz. Előadásaiban a kísérletezés, a közös alkotómunka, az új színházi nyelv(ek) keresése érvényesült. De munkaviszonya a színházzal nem tartott sokáig: távozását azzal indokolta, hogy a kőszínházi nagyüzem nem felel meg az ideális színházi működésről alkotott elképzeléseinek. Bár a közös munka gyorsan véget ért, Dömötör Tamás nélkül a WSSZ ma egészen biztosan nem az lenne, ami.

De úgy látszik, még kezdetből is „több van”. Az első a 2007-es önkormányzati színházalapítás, a második az intézmény bejegyzése. A harmadik pedig: 2009. január 16-án

– a lerobbant Hemó-épületben – megvolt a Weöres Sándor Színház első bemutatója, színre került a *9700*. A cím Szombathely irányítószáma. *Az ember tragédiája* mintájára működő, minden ízében fölszabadult, humorral és öniróniával teli előadás a szombathelyi színházalapítás történetét mondta el, a boldog finálé a színház létrejöttét és közönséget ünnepelte. A negyedik kezdet időpontja 2011 januárja, a Weöres Sándor Színház fölavatása (már az új szombathelyi polgármester vezényletével – mert a 2010-es önkormányzati választáson kissé átrajzolódott a város politikai térképe). Ha a *9700* Madáchparafrízisnak (akár travesztíának) tekinthető, akkor az volt az előjáték; a felújított, valóban színházzá változtatott épület átadóját pedig az „eredetivel”, *Az ember tragédiája* premierjével ünnepelte a város és a közönség Jordán Tamás rendezésében.

A Hemó átépítésének idejére a társulat a megyei művelődési központba költözött. „Színházunk lesz, oszlopokkal!” – kecsgetti a városvédő bizottság elnöke a *9700* időutazóit. A helyőrségi művelődési otthon úgy alakult át – oszlopos – színházépületté, hogy az alapszerkezete nem változott.¹ De ha tíz év távlatából próbáljuk megfogalmazni, összefoglalni, hogy voltaképpen micsoda ma a Weöres Sándor Színház, akkor elsősorban mégiscsak előadások sorjájának előttünk. Akkor is, ha mindeközben működik az „agora, fórum, találkozóhely” (bár talán mérsékeltbb üzemmódban, mint ahogyan azt Jordán Tamás kezdetben elképzelte). A tét ugyanis az, hogy az eredendő, a struktúrába voltaképpen „beléködött” sokféle-élmény-élmény milyen minőségben – művészi-szellemi-emberi munícióval – váltja valóra a társulat.

A *9700*-zal a WSSZ megadta az alaphangot. 2009 szeptemberében Jeles András a színház fiataljaival (stúdiósaival) vitte színre *A nevető embert*; októberben láthatta a közönség a könnyed-zenés *Anconai szerelmeseket* Béres Attila rendezésében. 2010 januárjában megtartották a *Liliom* bemutatóját (Molnár Ferenc klasszikusából a Szombathelyen azóta is rendszeresen megforduló Valló Péter rendezett árnyalt előadást), 2010 októberében volt *A kis lord* bemutatója (újabb Jeles-szimfónia); 2011 márciusában – vagyis már a felújított épületben – Béres Attila szenvedélyes rendezésében a *Kabaré*. A Mohácsi testvérek pedig a *Naftalinnal* köszöntek be Szombathelyre.

Ezután törés következett: belső konfliktusok következtében Jeles András a *Zarándokének* (2012) és *A félkegyelmű* (2013) színpadra állítása után elszakadt a szombathelyi színháztól. Jordán Tamás nyilvánvalóan kockázatot vállalt, amikor a bérletes kínálatba beemelte az egyedi minőséget képviselő, konzekvensen különleges színházi nyelven megszólaló Jeles-előadásokat, amelyek egyfelől rajongást, másfelől teljes elutasítást váltottak ki a helyi közönségből. De ez a kockázatvállalás jól illett ahhoz

1 Vezető tervező: Filep Ákos, belsőépítész: Meláth Szilvia.

Nyikolaj Vasziljevics Gogol–Mohácsi testvérek: Revizor. Fotó: Mészáros Zsolt

a szemlélethez, amelyet Jordán pályáján az Egyetemi Színpad alapozott meg, és amely a Szombathelyen is sokat emlegetett kaposvári évek idején teljesedett ki. („Kaposvár” persze sok mindent jelent, de a WSSZ első tíz évében mindenképpen a minőség, az erős társulati munka – és talán az indulatoktól sem mentes nagy barátságok – szinonimája volt.)

Bár Jeles András távozásával erős és meghatározó, a maga nemében pótolhatatlan szín tűnt el a színházból – ezt nem lehet elhallgatni –, az első évadban leütött alaphang ezzel együtt meghatározta a színház első tíz évét. A társulatépítés szempontjából is fontos rendezők között meg kell említeni a miskolci korszaka előtt rendszeresen visszatérő (rövid ideig szombathelyi főrendezőként is működő) Béres Attilát, aki például színre vitte a társulattal a *Vitéz Mihályt*, a Weöres Sándor születésének századik évfordulójára kiírt drámapályázaton nyertes Székely Csaba-darabot. A Mohácsi testvérek szintén visszajáró vendégek: a *Naftalin* még óvatos bevezető tanfolyamnak tűnik a *Szentivánéji álomhoz* vagy *A falu rosszához* képest. Meghívást kapott Zsótér Sándor is, és az első évtized kiemelkedő szombathelyi előadásai között biztosan ott van Lukáts Andor Slobodzianek-rendezése, *A mi osztályunk* (2016), de a szintén általa jegyzett *Ivanov* (2017) is Bányai Kelemen Barnával a címszerepben.

Alföldi Róbert 2015 tavaszán a Nádasy Ádám-fordításra alapozott *Makrancos Katával*, az emberi kiszolgáltatottság elementáris erejű fölmutatásával tette le karakteres névjegyét Szombathelyen. A társulati összmunka megint szintet lépett ezzel az előadással: a színészek úgy működtek együtt, hogy a – korábban akár sosem látott – egyéni teljesítmények is érvényesültek. Emlékezetes a két főszereplő, Bányai Kelemen Barna és Bánfalvi Eszter színpadi találkozásának telített pillanata, amelynek tapasztalataira Alföldi Róbert bátran építhette a *Volponét* – aztán a József Attila módjára levegőért kiáltó Miller-előadást, *A salemi boszorkányokat*. Bár az eredetileg meghirdetett 2018/19-es évadban újabb Alföldi-rendezés, valamint egy Székely Csaba-dráma szombathelyi bemutatója is szerepelt volna, sem egyik, sem másik nem valósult meg:

a színház lakonikus közleményben műsorváltásról adott hírt. Úgy tűnik, a Jeles-korszak után a szombathelyi Alföldi-korszak is túlságosan korán véget ért.

Első igazgatói ciklusa végén Jordán Tamásnak nem volt kihívója, amikor azonban 2017-ben harmadszor is benyújtotta pályázatát, a procedúra méltatlan – a szakmaiságot egyre inkább nélkülöző, politikai indíttatású – hercehurcába torkollt. Ennek egyetlen szép momentuma volt az a – közvetlen kiváltó okán már-már túlnövő – szombathelyi szimpátiatüntetés, amelynek résztvevői kiálltak az alapító-igazgató és a színház mellett. A többszöri nekifutás után megszületett felemás (bár végül egyhangúlag meghozott) döntés értelmében Jordán igazgatói mandátuma 2021. december 31-ig érvényes. És bár a színházalapítás idején azzal a feltétellel szerződött a színészeket, hogy váljanak valóban „szombathelyivé”, amíg itt dolgoznak, az utóbbi öt évben mintha ő maga lazított volna a kapcsolaton: gyakran vállal munkát Budapesten.

Mindeközben működik a színházi nagyüzem. Máig szinte megszokhatatlan tempóval készülnek az előadások (amelyek közül több azért műsoron marad, köztük Horgas Ádám biztos kézzel levezényelt, a repertoárról levehetetlen musical-rendezései: *A padlás*, *A dzsungel könyve*; de például *A salemi boszorkányok* is). A nagyszínpadon egyszerre mindig egy bemutató készül, ezzel párhuzamosan egy másik a kamateremben – évadonként összesen nyolc-tíz. És bár bérletből nincs nyolcezer (ahogyan arról a 9700 szereplői álmodtak), az alig nyolcvanezres városban tíz év alatt kialakult egy stabil közönség: Szombathely szereti a színházát.

A jelenlegi főrendező Réthly Attila (szintén szombathelyi, itt született, itt töltötte a gyerekkorát), aki a 2018/19-es évadban ismét Csehovhoz fordult. Az ő rendezésében és Hamvai Kornél fordításában szólalt meg érvényesen a *Ványa bá(ksi)*, most pedig a *Három nővér* van soron, a vadonatúj Hamvai-változatban *Három lány* címmel – és kifejezetten azzal a szándékkal, hogy a Weöres Sándor Színház változó és a jövőre nézvést sok bizonytalanságot hordozó jelenkorára is reflektáljon. Ahogyan Olga mondja: „Ha tudnánk. Ha tudnánk...”